

INSTELLINGEN VAN DE BALIE

Stafhouder Vincent COIGNIEZ

HOOFDSTUK I. INLEIDING: WAAROM EEN ORDE?

Advocaten behartigen de belangen van hun cliënten en enkel van hun cliënten. In die zin is de advocatuur partijdig: zij komt op voor de belangen van een bepaalde partij. Om deze opdracht naar behoren te kunnen vervullen moet de advocaat kunnen terugvallen op een groep van beroepsbeoefenaars. Het weze duidelijk dat de inzet en de moed van het individu weinig vermogen in een strijd die de advocaat voor zijn cliënt moet voeren tegen het apparaat, zijnde bijvoorbeeld de overheid, de multinational, enz.

Vandaar de noodzaak om de advocatuur in zijn organisatie te verzelfstandigen, maar ook te solidariseren in de vorm van een Orde.

De zelfstandigheid van de Orde is evenwel vrij recent. Voor de invoering van het Gerechtelijk Wetboek werd de advocatuur in wezen wettelijk geregeld door de artikelen 29 en 38 van de wet van 22 Ventôse van het jaar XII¹, het keizerlijk uitvoeringsbesluit van 14 december 1810, het Koninklijk Besluit van 5 augustus 1836 en een Regentsbesluit van 15 juni 1948². Sedert de invoering van het Gerechtelijk Wetboek werd de autonomie van de balie versterkt. De regeling van de balie werd overigens ondergebracht onder de hoofdstukken van de rechterlijke macht.

Het Gerechtelijk Wetboek maakt de autonomie van de balie completer:

- de beslissingen van de Tuchtraden werden in graad van hoger beroep niet meer behandeld door het hof van beroep, maar door de Tuchtraad van Beroep, een orgaan van de balie, ofschoon deze wordt voorgezeten door een raadsheer bij het hof van beroep;
- een advocaat die ter zitting in gebreke blijft kan niet meer worden gesanctioneerd door de rechter. Deze kan enkel een P.V. overmaken aan de disciplinaire oversten³;
- de Procureur-generaal kan de algemene vergadering niet meer samenroepen.

De reglementen van de lokale Orden, de Orde van Vlaamse balies en de Ordre des Barreaux francophones et germanophone blijven evenwel onderhevig aan de cassatiecensuur. Hetzelfde geldt voor de tuchtrechtelijke beslissingen die worden genomen door de Tuchtraad van Beroep. De Orden hebben rechtspersoonlijkheid⁴. Zij kunnen dus bijvoorbeeld verkrijgen, vervreemden en in rechte optreden.

---

¹ Wet van 13 maart 1804

² P. LAMBERT, Règles et Usages de la Profession d'avocat du Barreau de Bruxelles, Brussel, Bruylant, 1988, 133.

³ Art. 761 Ger. W.

⁴ Art. 431 Ger. W.

De Orden hebben de bevoegdheid om regels uit te vaardigen met een verplichtend karakter⁵.

De regelgeving van de Orden moet evenwel beantwoorden aan de vereisten van legaliteit en specialiteit. Legaliteit betekent dat zij niet mogen indruisen tegen de bijzondere wet op de advocatuur, met name het Gerechtelijk Wetboek en de uitvoeringsbesluiten ervan, alsook tegen de algemene wetten en uitvoeringsbesluiten van het land. Specialiteit houdt in dat de regelgeving beperkt is tot het maatschappelijk doel in functie waarvan de reglementaire bevoegdheid aan de Orden werd toegekend.

HOOFDSTUK II. DE STAFHOUDER

§ 1. SITUERING

De term stafhouder duikt voor het eerst op in Frankrijk in 1602. Vanaf 1795 wordt de functie door de Franse overheersing eveneens in onze contreien ingevoerd⁶.

In ons huidig rechtsbestel vindt de functie van stafhouder zijn wettelijke grondslag in art. 447 Ger. W. Dit artikel stelt *“De stafhouder is het hoofd van de Orde. Hij roept de algemene vergadering van de advocaten en de raad van de Orde bijeen en zit deze voor”*.

Het genoemde artikel bevat evenwel slechts een summiere omschrijving van de werkelijke functie van de stafhouder. De stafhouder is in wezen de draaischijf van de Orde, zowel op administratief, reglementair, tuchtrechtelijk als representatief vlak⁷. De stafhouder beschikt inderdaad over een uitgebreide initiatiefunctie zodat hij de hele dynamiek van het apparaat beheerst.

De stafhouder tracht zoveel mogelijk, en als het kan dagelijks, in het gerechtsgebouw aanwezig te zijn ter beschikking van de advocaten. Aldus vormt hij een onmiddellijk bereikbaar gezagsorgaan. De advocaten kunnen steeds op hem beroep doen voor de talloze moeilijkheden die hun complex en vaak strijdend beroep met zich meebrengt. Zij kunnen hierbij rekenen op het eerlijk en begrijpend oordeel van de stafhouder.

De stafhouder is de primus inter pares. Hij heeft voorrang en pleit als hij kan. De confraters schikken er hun werkzaamheden en agenda naar.

---

⁵ J. STEVENS, *Regels en gebruiken van de advocatuur te Antwerpen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1990, nr. 41.

⁶ P. LAMBERT, *o.c.*, p. 159.

⁷ J. STEVENS, *o.c.*, p. 60.

§ 2. VERKIEZING VAN DE STAFHOUDER

De verkiezing van de stafhouder wordt geregeld door art. 450, al. 2 Ger. W. Dit artikel bepaalt dat de stafhouder en de leden van de raad van de Orde worden verkozen onder de leden van de balie die ingeschreven zijn op het tableau of op de lijst van advocaten die hun beroep uitoefenen in een lidstaat van de Europese Unie. Art. 451 Ger. W. laat de raad van de Orde toe om verkiezingen, zowel van de raad van de Orde, als van de stafhouder, te concretiseren en aan specifieke voorwaarden te onderwerpen.

De meeste balies hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. De diverse baliereglementen voorzien dan ook in bijzondere verkiezingsprocedures. De verkiezing van de stafhouder vindt tegelijkertijd plaats met deze van de raad van de Orde, doch op afzonderlijke stembrieven⁸. De stafhouder wordt verkozen bij volstreekte meerderheid.⁹ Ingeval er meerdere kandidaten zijn en geen van de kandidaten een volstreekte meerderheid behaalt, vindt er op een latere vergadering een tweede stemming plaats. Het mandaat van stafhouder duurt één jaar¹⁰. In de praktijk is een stafhouder twee jaar in functie en wordt hij na zijn eerste jaar traditioneel herkozen en is er in de meeste gevallen voor dit tweede jaar geen tegenkandidaat.

Op zich bestaat er geen enkel bezwaar dat een advocaat meerdere jaren achtereenvolgens de functie van stafhouder zou waarnemen. Dit komt evenwel in de praktijk weinig voor en zeker niet bij de grotere balies. Normalerweise wordt de stafhouder na zijn batonaat verkozen als lid van de raad van de Orde gedurende twee jaar. Hij draagt dan de niet officiële titel van pro-stafhouder en staat zijn opvolger met raad en daad bij¹¹.

In België en Frankrijk is het de traditie dat de gewezen stafhouder zijn titel van stafhouder behoudt en dat hij ook zijn voorrang behoudt na de actuele stafhouder en volgens zijn anciënniteitsgraad als stafhouder.

In andere landen, zoals bijvoorbeeld Nederland, dragen de gewezen stafhouders (daar deken genoemd) na beëindiging van hun mandaat niet meer de titel van deken, hoewel bij ons de gewoonte is ingeburgerd hen gewoon met deken te blijven aanspreken¹².

Gelet op de vele verantwoordelijkheden die de stafhouder dient waar te nemen wordt aan bepaalde balies een vice-stafhouder verkozen die na twee jaar praktisch steeds¹³ als stafhouder wordt verkozen. Dit heeft het voordeel dat de aantredende stafhouder zich beter kan voorbereiden op zijn mandaat.

---

⁸ Art. 450 Ger. W.

⁹ Art. 450 Ger. W.

¹⁰ Art. 454 Ger. W.

¹¹ J. STEVENS, *o.c.*, nr. 58.

¹² J. STEVENS, *o.c.*, nr. 60.

¹³ Voor de verkiezing van stafhouder stelt er zich meestal geen tegenkandidaat.

§ 3. TAKEN VAN DE STAFHOUDER

I. Leiding en vertegenwoordiging van de Orde

Zoals hoger gezegd is de stafhouder de spil van de Orde. Hij bepaalt het agenda van de raad van de Orde, stelt samen met zijn raad van de Orde de commissies samen, heeft een uitgebreid initiatiefrecht, vertegenwoordigt zijn balie op het hoogste niveau, d.i. de Orde van Vlaamse balies, respectievelijk de Ordre des barreaux francophones et germanophone, en vertegenwoordigt daarbuiten zijn balie in binnen- en buitenland.

De stafhouder heeft tevens krachtens de wet een adviserende bevoegdheid in verband met de rechterlijke organisatie¹⁴.

Zo geeft hij advies over de dienstreglementen van Vrederegerechten en Politierechtbanken¹⁵, het bijzonder reglement van de Rechtbank van Eerste Aanleg, de Arbeidsrechtbank en de Rechtbank van Koophandel¹⁶, de aanduiding van effectieve en plaatsvervangende alleenzittende rechters¹⁷, het bijzonder reglement van het Hof van Beroep en het Arbeidshof¹⁸, en de diverse kandidaturen voor het ambt van rechter.

Hij is tevens de bevoorrechte gesprekspartner van de magistratuur.

II. De administratieve taken

De stafhouder verzorgt de administratieve werking van de balie. Hij wordt hierin bijgestaan door de secretaris en de penningmeester.

III. Tussenkomsst ter zitting, consultatie en verzoening

De stafhouder heeft een arbitrerende en raadgevende functie. Waar hij kan tracht hij te verzoenen, waar nodig neemt hij beslissingen en beslecht geschillen tussen advocaten, desnoods op de zitting zelf. In principe kan de stafhouder zijn bevoegdheden delegeren, wat in sommige grote balies noodzakelijk is. Hij zal er evenwel aan houden belangrijke zaken zelf op te lossen, gezien het prestige van zijn functie en de hoge morele waarden die door zijn gelijken tot die functie hebben doen verkiezen en garant staan voor een snelle en door alle partijen aanvaarde oplossing van het conflict. Van zijn tussenkomsst kan de stafhouder een P.V. opstellen of hij kan het bereikte akkoord door partijen laten ondertekenen. In zeer delicate kwesties kan de stafhouder het advies inwinnen van zijn raad van de Orde.

---

¹⁴ J. STEVENS, *o.c.* nr. 66.

¹⁵ Art. 66 Ger. W.

¹⁶ Art. 88 Ger. W.

¹⁷ Art. 195 Ger. W.

¹⁸ Art. 106 Ger. W.

De briefwisseling van en met de stafhouder is in principe vertrouwelijk. Er mag dan ook geen melding van worden gemaakt ten overstaan van derden. Ze mag ook niet in rechte worden voorgelegd en evenmin mag er in rechte naar verwezen worden¹⁹.

IV. Taak van uitvoering

De stafhouder voert de beslissingen van de raad van de Orde uit. Hij ziet er tevens op toe dat de leden van de balie de beroepsregels naleven en eerbiedigen.

Hierna volgen enkele voorbeelden van verantwoordelijkheden die de stafhouder dient te nemen in uitvoering van enerzijds de reglementen waardoor de advocatuur gebonden is en anderzijds de beslissingen van de raad van de Orde:

- organisatie van de verkiezingen;
- publicatie van het tableau en de lijst van de stagiairs telkens per 1 december;
- oordelen of briefwisseling, al dan niet in overleg met zijn ambtsgenoot van een andere balie, officieel is en in rechte mag worden voorgelegd;
- oordelen of een advocaat een andere advocaat mag dagvaarden;
- oordelen wat voorlopig dient te gebeuren met derdengelden die de advocaat wenst aan te wenden voor de betaling van zijn kosten en ereloon, terwijl deze aanwending door de cliënt wordt betwist;
- oordelen of een advocaat-bestuurder een commissaris van een vennootschap mag worden;
- toelating verlenen aan een stagemeeester om per gerechtelijk jaar meer dan één stagiair te hebben;
- tussenkomen in opvolgingsgeschillen tussen advocaten;
- voorzien in de aanduiding van een advocaat die gelast wordt met de voortzetting van de dossiers van een geschorst of overleden advocaat of een sekwester of voorlopig beheerder laten aanstellen;
- de uitvoering van tuchtstraffen opvolgen;
- enz.

V. De rechtshulp

Van oudsher heeft de balie zich bekommerd om de rechtshulp. Het recht van de verdediging is een dergelijk fundamenteel recht dat tot de orde van het natuurlijk recht behoort zodat dit voor elkeen toegankelijk dient te zijn. De organisatie van de rechtshulp is door art. 508/7 Ger.W. toevertrouwd aan de raad van de Orde²⁰.

Krachtens art. 446 Ger. W. heeft de stafhouder evenwel buiten de gevallen van behoeftige rechtzoekenden de bevoegdheid om in burgerlijke zaken ambtshalve aan een partij de bijstand van een advocaat toe te wijzen indien daartoe grond bestaat.

---

¹⁹ J. STEVENS, *o.c.*, nr. 69-70.

²⁰ Zie *infra*, hoofdstuk 3, §3, IV.

De stafhouder oordeelt dus soeverein of hij in dit geval al dan niet tot die aanstelling zal overgaan. Het betreft voornamelijk partijen die om één of andere reden (onsympathiek geval, opeenvolging van advocaten, zaak tegen advocaat, enz.) geen advocaat bereid vinden om de zaak te behandelen.

In bepaalde gevallen is de bijstand van een advocaat wettelijk verplicht. Enkele voorbeelden:

- art. 54bis § 1 van de Wet van 8 april 1965 op de Jeugdbescherming²¹;
- art. 487quinquies, lid 2 B.W. (verlengde minderjarigheid);
- art. 7 § 1 van de Wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke²²;
- ...

De ambtshalve aangewezen advocaat mag zijn tussenkomst niet weigeren zonder redenen van verschoning of verhindering te doen goedkeuren door de overheid die hem heeft aangewezen.

VI. De disciplinaire functie en de bevoegdheid ex autoritate van de stafhouder

Hoger werd reeds gewezen op het moreel gezag dat de stafhouder uitoefent. Het gaat evenwel niet enkel om een morele autoriteit, maar ook om een juridische autoriteit²³.

Dit wordt in belangrijke mate onderstreept door de disciplinaire bevoegdheid van de stafhouder. Ofschoon door de Wet van 21 juni 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de balie en de tuchtprocedure voor haar leden²⁴ (hierna: de Wet van 21 juni 2006) de tuchtbevoegdheid werd ontnomen aan de lokale raden van de Orde en toevertrouwd werd aan een Tuchtraad die wordt gecreëerd in elk ressort van het hof van beroep, zijn de bevoegdheden van de stafhouder intact gebleven en zelfs uitgebreid²⁵.

Naast de klager, die in dit nieuwe tuchtrecht een rechtstreekse toegang heeft tot de Tuchtraad, behoudt de stafhouder eveneens een initiatierecht en kan hij een tuchtzaak overmaken aan de Voorzitter van de Tuchtraad²⁶.

De stafhouder kan tevens bewarende maatregelen nemen wanneer het wegens het aan een advocaat ten laste gelegde feit te vrezen is dat zijn latere beroepswerkzaamheid nadeel kan toebrengen aan derden of de eer van de Orde kan schaden²⁷. Zo kan de stafhouder een advocaat het verbod opleggen voor een termijn van ten hoogste drie maanden om het gerechtsgebouw te betreden. Beroep tegen deze maatregel is niet mogelijk. Er kleeft dan ook geen gezag van

---

²¹ Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *B.S.* 15 april 1965.

²² Wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, *B.S.* 27 juli 1990.

²³ J. STEVENS, "De autoriteit van de stafhouder, de bevoegdheden van de deken", in X., *Liber Amicorum Jozef Van den Heuvel*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1999, p.109-113.

²⁴ Wet van 21 juni 2006 tot wijziging van een aantal bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de balie en de tuchtprocedure voor haar leden, *B.S.* 20 juli 2006.

²⁵ Art. 456 Ger. W.; zie ook de bijdrage van stafhouder P. DE JAEGERE over het tuchtrecht en de tuchtrechtspleging.

²⁶ Art. 458, § 2 Ger. W.

²⁷ Art. 473 Ger. W.

rechterlijk gewijsde aan²⁸. Indien deze bewarende maatregel moet verlengd worden dient hij hiervoor de raad van de Orde te vatten. Deze kan de maatregel verlengen voor een nieuwe periode van maximum drie maanden. Deze beslissing van de raad van de Orde is evenwel wel vatbaar voor beroep.

De stafhouder beschikt bovendien over een éézijdig bindende beslissingsmacht en kan bepaalde geboden of verboden opleggen, zoals het gebod om zich uit een zaak te deporteren, het verbod om een confrater te dagvaarden, het gebod om derdengelden door te storten of te consigneren, enz. Zelfs indien deze beslissingen aan een rechterlijke of tuchtrechtelijke toetsing onderhevig zouden zijn, moeten ze worden nagekomen²⁹.

De balies zijn immers instellingen van publiek recht. De verhouding van de leden van de balie met hun overheid is er geen van contractuele oorsprong, maar is een gezagsverhouding, waarbij de stafhouder als balieoverheid daden van bestuur stelt.

Een miskenning door een advocaat van het stafhouderlijk gezag³⁰ stelt de advocaat bloot aan een disciplinaire vervolging door de stafhouder.

HOOFDSTUK III. RAAD VAN DE ORDE

§ 1. VOORAF

De raad van de Orde is het bestuursorgaan van de balie. Het zwaartepunt van de beslissingen die aan de balie worden getroffen worden genomen door de raad van de Orde. De dagelijkse werking van de balie en de uitvoering van de beslissingen worden toevertrouwd aan de stafhouder.

De raad van de Orde is een orgaan dat collegiaal beslist.

§ 2. SAMENSTELLING EN VERKIEZING

Krachtens art. 449 Ger. W. bestaat de raad van de Orde uit de stafhouder en een aantal leden dat afhankelijk is van de grootte van de balie, met name 16 leden indien de balie - tableau en lijst van de stagiairs samen - 500 of meer advocaten telt, 14 leden indien ze 100 of meer advocaten telt, 8 leden indien ze 50 of meer advocaten telt, 6 leden indien ze 30 of meer advocaten telt, 4 indien ze 15 of meer advocaten telt, 2 leden indien ze minder dan 15 leden telt.

---

²⁸ J. STEVENS, *o.c.*, nr. 1239.

²⁹ Dit is de betekenis van '*le privilège du préalable*'.

³⁰ J. STEVENS, "De autoriteit van de stafhouder, de bevoegdheden van de deken", in X., *Liber Amicorum Jozef Van den Heuvel*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1999, p.112, nr .7.

De raden van de Orde zijn aan grote balies onvoldoende talrijk samengesteld om de diverse complexe taken aan te kunnen. Zij doen dan ook beroep op daartoe samengestelde commissies waaraan bepaalde taken worden gedelegeerd.

De leden van de raad van de Orde worden volgens art. 454 Ger. W. verkozen voor één jaar. De raden van de Orden worden voor het einde van ieder gerechtelijk jaar vernieuwd om hun werking dadelijk na het begin van het nieuw gerechtelijk jaar te kunnen aanvatten. De advocaten die deel uitmaken van de raad van de Orde ontnemen aan hun functie geen enkel recht van voorrang voor de rechtbank.

§ 3. TAKEN VAN DE RAAD VAN DE ORDE

Zoals hierna zal blijken worden in het Gerechtelijk Wetboek enkele artikelen besteed aan de bevoegdheden van de raad van de Orde. Haar algemene taak wordt geregeld in art. 455 Ger. W.

Krachtens dit artikel heeft de raad van de Orde de opdracht om de eer van de Orde van Advocaten op te houden en de beginselen van waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid die aan het beroep van advocaat ten grondslag liggen en een behoorlijke beroepsuitoefening moeten waarborgen, te handhaven.

De bevoegdheid van de raad strekt zich uit tot alle domeinen die rechtstreeks of onrechtstreeks te maken hebben met het beroep van advocaat in het arrondissement waarvoor hij bevoegd is.

Hierna volgt een opsomming van de voornaamste taken van de raad van de Orde:

I. Opmaken van het tableau en de lijst van de stagiairs en beheer ervan

Krachtens art. 432 Ger. W. is de raad van de Orde meester van het tableau en de lijst van de stagiairs³¹.

De raad van de Orde kan dus autonoom beslissen of een persoon al dan niet wordt ingeschreven op het tableau, op de lijst van advocaten die hun beroep uitoefenen onder de beroepstitel van een andere lidstaat van de Europese Unie of op de lijst van de stagiairs. Hij kan ook beslissen een advocaat van de genoemde lijsten of het tableau weg te laten.

Deze beslissingen moeten gemotiveerd zijn³².

Beslissingen van weglating worden aan sommige balies genomen in geval een advocaat in gebreke blijft zijn baliebijdragen te betalen, geen kantooradres meer blijkt te hebben, na een onderbreking van de stage zijn werkzaamheden niet hervat, enz.

---

³¹ Art. 430 Ger. W. bepaalt dat het tableau en de lijsten per 1 december moeten opgemaakt zijn.

³² Art. 432 Ger. W.; Cass. 27 juni 1996, *Arr. Cass.*, 1996, p. 661, nr. 266.

Vóór de inwerkingtreding van de Wet van 21 juni 2006 was er geen rechtsmiddel mogelijk tegen dergelijke beslissingen van de raad van de Orde.

Sedert de inwerkingtreding van deze wet is er tegen een beslissing van weigering van inschrijving of weglating hoger beroep mogelijk voor de Tuchtraad van beroep³³.

II.   *Organisatie van de stage en de beroepsopleiding*

De stageverplichtingen worden vastgelegd door de raad van de Orde, onverminderd de bevoegdheid verleend aan de Orde van Vlaamse balies³⁴.

Naast het volgen en het slagen van de bekwaamheidsproef, die het voorwerp uitmaakt van de reglementen van de Nationale Orde van 28 november 1999, 14 oktober 1993 en 13 januari 1994, kunnen de raden van de Orde via de lokale baliereglementen bijkomende verplichtingen opleggen zoals het behandelen van een voldoende aantal pro-deodossiers, het volgen van bijkomende opleidingen, enz.

III.   *Tuchtrechtelijke beteugeling van inbreuken op de deontologie*

Door de Wet van 21 juni 2006 werd deze bevoegdheid overgedragen aan de nieuw opgerichte Tuchtraden.

De raad van de Orde behoudt enkel nog de bevoegdheid om een door de stafhouder opgelegd paleisverbod met een nieuwe periode van drie maanden te verlengen³⁵.

IV.   *Organisatie van het Bureau voor Juridische Bijstand*

De gratis adviezen en de pro-deorechtshulp werd grondig hervormd door de Wet van 23 november 1998 betreffende de juridische bijstand³⁶ (hierna: Wet van 23 november 1998).

Vóór de inwerkingtreding van deze wet organiseerden diverse raden van de Orde in hun arrondissement, volgens variërende modaliteiten, gratis adviezen ten behoeve van de burgers.

De toevoeging van een raadsman om bijstand te verlenen in een geschil vormde het uitsluitend domein van de Bureaus van Consultatie en Verdediging³⁷.

De Wet van 23 november 1998 maakt een onderscheid tussen juridische eerstelijnsbijstand enerzijds en de gedeeltelijke of volledige kosteloze juridische tweedelijnsbijstand anderzijds.

---

³³ Art. 432 § 2 Ger. W.

³⁴ Art. 435 Ger. W.

³⁵ Art. 473 Ger. W.

³⁶ Wet van 23 november 1998 betreffende de juridische bijstand, B.S. 22 december 1998.

³⁷ oud art. 455, lid 1 Ger. W.; J. STEVENS, *o.c.*, nr. 118.

Onder de juridische eerstelijnsbijstand wordt verstaan de juridische bijstand die verleend wordt onder de vorm van praktische inlichtingen, juridische informatie, een eerste juridisch advies met verwijzing naar een gespecialiseerde instantie of organisatie³⁸.

Deze bijstand wordt georganiseerd door de Commissies voor Juridische Bijstand die in elk gerechtelijk arrondissement werden opgericht³⁹. Deze commissies zijn paritair samengesteld uit enerzijds vertegenwoordigers van de balie die worden aangewezen door de raad van de Orde van het betrokken arrondissement en anderzijds door vertegenwoordigers van de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn en erkende organisaties voor juridische bijstand⁴⁰, zoals Centra voor Algemeen Welzijnswerk. Deze Commissies voor Juridische Bijstand worden rechtstreeks door de overheid gefinancierd. In de praktijk worden de gratis adviezen verstrekt in de justitiehuisen, maar ook op andere plaatsen zoals de OCMW's, en worden deze adviezen verleend door advocaten.

Onder de juridische tweedelijnsbijstand wordt verstaan de juridische bijstand die wordt verleend aan een natuurlijk persoon in de vorm van een omstandig juridisch advies, bijstand al dan niet in het kader van een procedure of bijstand bij een geding met inbegrip van een vertegenwoordiger in de zin van art. 728 Ger. W.

Deze rechtshulp wordt georganiseerd door de raad van de Orde die in zijn schoot een Bureau voor Juridische Bijstand opricht dat functioneert volgens de regels en voorwaarden die de raad van de Orde bepaalt⁴¹ en dat in de plaats is gekomen van de Bureaus voor Consultatie en Verdediging.

De rechtshulp verleend door de Bureaus voor Juridische Bijstand heeft – landelijk bekeken – een hoge vlucht genomen. De werking ervan wordt georganiseerd door wachtlijsten die de raad van de Orde opstelt. De kwaliteit wordt bewaakt door controles die de raad van de Orde uitoefent.

Na een gerechtelijke procedure ingeleid tegen de Belgische Staat door onder meer de Orde van Vlaamse Balies en de Ordre des Barreaux francophones et germanophone worden de werkingskosten van de Bureaus voor Juridische Bijstand thans vergoed door de overheid.

V. Financiële beheer van de balie

Art. 443 Ger. W. bepaalt dat de raad van de Orde de ingeschreven tableauadvocaten en advocaten-stagiairs, alsmede de ereadvocaten, kan verplichten tot het betalen van de bijdragen die zij bepaalt. De bijdragen vormen de voornaamste inkomstenbron van de balie. Deze middelen strekken ertoe om de dagdagelijkse werking van de balie, zoals het secretariaat en het kabinet van de stafhouder, mogelijk te maken.

---

³⁸ Art. 508/1 Ger. W.

³⁹ Art. 508/2 Ger. W.

⁴⁰ Art. 508/2, § 3 Ger. W.

⁴¹ Artikelen 508/7 tot 508/12 Ger. W.

In de bijdragen zijn onder meer begrepen:

- de premie voor de beroepsaansprakelijkheidsverzekering;
- de premie voor invaliditeitsverzekering die de raad van de Orde heeft afgesloten met de Onderlinge Ziekenkas;
- de premie betaald aan de Voorzorgskas. Deze instelling werd opgericht op 17 april 1951 door de Belgische balies⁴². Daar waar het aanvankelijk de bedoeling was een aanvullend pensioenstelsel te creëren, is de voorzorgskas geëvolueerd naar een solidariteitsstelsel dat vergoedingen uitbetaalt aan nabestaanden van een overleden advocaat;
- de bijdrage aan de Orde van Vlaamse Balies.

VI. Controle van de derdenrekeningen

Advocaten ontvangen vaak andermans geld. Ingevolge het OVB-reglement van 6 maart 2003 inzake de verhandeling van gelden van cliënten of derden⁴³ dienen derdengelden uitsluitend te transiteren via de derdenrekening van de advocaat.

De stafhouder oefent controle uit op de derdenrekening. In de praktijk wordt deze controle gedelegeerd aan één of meerdere leden van de raad van de Orde.

VII. De erelonen

Diverse balies hebben in hun respectieve reglementen mechanismen opgenomen met betrekking tot de beslechting van geschillen over erelonen, zoals:

- bemiddeling

Meestal tracht een lid, aangeduid door de raad van de Orde, te bemiddelen tussen de advocaat en de cliënt met het oog op een regeling in der minne.

- arbitrage

Arbitrageprocedure georganiseerd volgens de bepalingen van art. 1676 e.v. Ger.W.

Vele Orden hebben modelovereenkomsten inzake arbitrage opgesteld. Zowel de advocaat als de cliënt dienen hiermee akkoord te gaan. Het ereloongeschil wordt vervolgens voorgelegd aan een arbiter of aan een college van arbiters, die aangeduid wordt door de raad van de Orde en die beslist in eerste en laatste aanleg. Aan sommige balies wordt de arbitrageprocedure ook wel een taxatieprocedure genoemd.

---

⁴² De gerechtsdeurwaarders traden later toe.

⁴³ Goedgekeurd door de algemene vergadering van de OVB op 11 december 2002.

- advies ten behoeve van de rechtbank

Het komt vaak voor dat de advocaat zijn staat van kosten en erelonen gerechtelijk invordert. De meeste rechtbanken winnen het advies in van de raad van de Orde alvorens ten gronde te oordelen. Dit advies wordt ondertekend door de stafhouder en de secretaris en is voor de rechtbanken niet bindend. In de praktijk wordt aan de meeste balies dit advies voorbereid door daartoe speciaal opgerichte commissies.

Aan bepaalde balies is de taxatie van de erelonen een bevoegdheid van de stafhouder. Het verdient dus aanbeveling om desbetreffend de lokale baliereglementen te raadplegen.

VIII. Schakelfunctie tussen de lokale balie en de Orde van Vlaamse Balies

De Orde van Vlaamse Balies dient op Vlaams niveau de belangen van de advocatuur te behartigen en te zorgen voor o.a. een uniformisering van de regelgeving.

De beslissingen die in de schoot van de Orde van Vlaamse Balies worden genomen en de reglementen die worden gestemd, moeten op het terrein worden uitgevoerd. Dit is een belangrijke taak van de stafhouder en van de raad van de Orde. Omgekeerd vereist de goede werking van de Orde van Vlaamse Balies een gedegen commissiewerking. Het zijn vooral de stafhouders en de raden van de Orde die desbetreffend een lid afvaardigen of een geschikte confrater zoeken in hun eigen balie om aan deze commissiewerking deel te nemen teneinde er de expertise-inbreng te vergroten.

HOOFDSTUK IV. ADVOCATEN BIJ HET HOF VAN CASSATIE

De advocaten bij het Hof van Cassatie zijn ministeriële ambtenaren die door de Koning worden benoemd maar die naast hun ministeriële praktijk net zoals de andere advocaten de advocatuur bedrijven.

Ze hebben evenwel hun eigen balie, met name de Orde van Advocaten bij het Hof van Cassatie. Zij behoren tot deze Orde zelfs al is hun kantoor gevestigd buiten het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde. Een advocaat die door de Koning wordt benoemd tot advocaat bij het Hof van Cassatie verlaat dus zijn eigen balie en treedt toe tot de Orde van Advocaten bij het Hof van Cassatie.

Deze Orde heeft een eigen raad van de Orde, een stafhouder en een eigen tuchtrechtelijke regeling.

Het statuut en de werking van de Orde wordt beschreven in de artikelen 478 tot 487 Ger. W.

Te vermelden is dat de Orde van de balie van het Hof van Cassatie tevens zetelt in tuchtzaken. De raad van de Orde, zetelend in zijn hoedanigheid van Tuchtraad, kan evenwel slechts kleinere straffen opleggen zoals waarschuwing, censuur, en berisping⁴⁴.

Tegen een tuchtbeslissing kan er hoger beroep worden ingesteld bij het Hof van Cassatie⁴⁵. Vermits de advocaten bij het Hof van Cassatie ministeriële ambtenaren zijn is enkel de Koning bevoegd om ernstige tuchtstraffen zoals schorsing of schrapping op te leggen.

HOOFDSTUK V. DE ORDE VAN VLAAMSE BALIES

§ 1. VOORAF: ONTBINDING VAN DE BELGISCHE NATIONALE ORDE VAN ADVOCATEN EN OPRICHTING VAN DE ORDE VAN VLAAMSE BALIES

Met de invoering van het Gerechtelijk Wetboek werd een landelijke instelling in het leven geroepen, de Belgische Nationale Orde van Advocaten, die dus alle Belgische Orden van Advocaten overkoepelde. Deze vernieuwing werd ingegeven door de noodzaak om de beroepsregels, die voorheen uitsluitend werden uitgevaardigd door de lokale Orden van Advocaten, meer eenvormig te maken. De organen van de Nationale Orde waren de Algemene Raad enerzijds en het Bureau anderzijds.

De Algemene Raad was samengesteld uit de stafhouders in functie van de deeluitmakende balies. Elke stafhouder had één stem, doch een stafhouder van een balie van meer dan honderd leden ontving een bijkomende stem voor elk overschreden honderdtal. Om tot een geldige beslissing te komen diende men in de Algemene Raad een meerderheid van stemmen te hebben bij de balies van het Nederlandse taalgebied én van het Franse taalgebied en bovendien een tweederde meerderheid van alle advocaten in het rijk.

Het Bureau was samengesteld uit de deken, de vice-deken en twee secretarissen waarbij het taalevenwicht verzekerd was. Het Bureau vormde het dagelijks bestuur.

De beschreven regeling was uitgewerkt vanuit de bezorgdheid om op democratische wijze een zo goed mogelijk consensusmodel onder de Belgische balies tot stand te brengen⁴⁶.

Ofschoon de Nationale Orde een reeks reglementen heeft goedgekeurd, kon zij niet de vereiste slagkracht en dynamiek opbrengen om de advocatuur doeltreffend te moderniseren. Het stilzwijgen van de Nationale Orde bij het uitbreken van de Dutroux-crisis in 1996 was op dit punt sprekend. Naar aanleiding van een communautair geschil over de vergoedingen van pro-

---

⁴⁴ Art. 485 Ger. W.

⁴⁵ Art. 486 Ger. W.

⁴⁶ J. STEVENS, *o.c.*, p. 111.

deogelden tussen de Vlaamse en de Franstalige balies beslisten de Vlaamse stafhouders in 1997 om hun medewerking niet meer te verlenen aan de werking van de Nationale Orde⁴⁷.

Op eigen initiatief hebben vervolgens de raden van de Orde van alle Vlaamse balies op 7 februari 1998 de Vereniging van Vlaamse Balies opgericht. Het was een feitelijke vereniging met een raad van afgevaardigden en een raad van bestuur⁴⁸. De raden van de Orde hadden er zich toe verbonden om wat in de Vereniging van Vlaamse Balies werd beslist uit te voeren en in voorkomend geval te integreren in hun eigen reglementering. Op deze wijze werd werk gemaakt van een harmonisering van de regelgeving⁴⁹.

De Franstalige balies en de Duitstalige balie van Eupen richtten iets later de Conférence des Barreaux francophones et germanophone op. Enkele jaren later werd deze feitelijke situatie door de wetgever bezegeld bij Wet van 4 juli 2001⁵⁰ en werden de Orde van Vlaamse Balies en de Ordre des Barreaux francophones et germanophone opgericht in vervanging van de Nationale Orde⁵¹.

Deze Orde zijn operationeel sinds 1 mei 2002⁵².

§ 2. ORGANEN VAN DE ORDE VAN VLAAMSE BALIES

I. De algemene vergadering

De algemene vergadering is het hoogste orgaan van de Orde van Vlaamse Balies.

De algemene vergadering bestaat uit:

- de stafhouders van de Ordes van advocaten, die ambtshalve lid zijn;
- de verkozen leden, ten getale van minstens één advocaat per Orde van advocaten, vermeerderd met één bijkomend lid per overschreden tweehonderdtal advocaten en een supplementair bijkomend lid per overschreden zevenhonderdvijftigtal advocaten op 1 december voorafgaand aan de dag van de verkiezingen;
- de stafhouder van de Orde van advocaten bij het Hof van Cassatie, met raadgevende stem;
- de vertegenwoordigers bij de Raad van de balies van de Europese Unie, met raadgevende stem, voor zover ze geen verkozen lid zijn.

---

⁴⁷ De verklaring van 's Gravenwezel.

⁴⁸ Deze structuur stond later model voor de Orde van Vlaamse balies. Zie infra hoofdstuk 5.

⁴⁹ Voorbeelden: reglementen inzake opvolging, publiciteit, enz. Deze reglementen werden later door de Orde van Vlaamse balies hernomen in Vlaamse reglementen.

⁵⁰ Wet van 4 juli 2001 tot wijziging, met betrekking tot de structuren van de balie, van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 13 maart 1973 betreffende de vergoeding voor onwerkzame voorlopige hechtenis, *B.S.* 25 juli 2001.

⁵¹ *B.S.* 25 juli 2001.

⁵² K.B. van 17 februari 2002 houdende bekrachtiging van het reglement van orde van de Orde van Vlaamse Balies, *B.S.* 15 maart 2002; K.B. van 17 februari 2002 houdende bekrachtiging van het reglement van orde van de Ordre des barreaux francophones et germanophone, *B.S.* 15 maart 2002.

De leden van de algemene vergadering worden verkozen voor twee jaar. Het lid is onbeperkt herkiesbaar, doch kan slechts zes opeenvolgende jaren in de algemene vergadering zetelen.

De stafhouder van het Hof van Cassatie zetelt eveneens in de algemene vergadering, doch heeft enkel een raadgevende stem. Momenteel⁵³ bestaat de algemene vergadering uit 71 leden. De voornaamste bevoegdheden van de algemene vergadering zijn:

- het goedkeuren of wijzigen van reglementen;
- het ontslaan en verkiezen van de leden van de raad van bestuur;
- goedkeuring van het beleidsplan;
- goedkeuring van de begroting.

II. De raad van bestuur

Het dagelijks bestuur van de Orde van Vlaamse Balies wordt waargenomen door de raad van bestuur. De voorbereidende en uitvoerende taken worden verdeeld onder departementen. Naargelang de noden worden in de schoot van elk departement commissies opgericht.

Thans bestaan de volgende departementen:

- algemene zaken;
- toegang tot het recht;
- deontologie;
- studiedienst;
- stage en vorming;
- externe relaties en lobbying;
- financiën en collectieve voorzieningen;
- communicatie en interne relaties.

III. Doelstelling van de Orde van Vlaamse Balies

De Orde van Vlaamse Balies ijvert voor een behoorlijke en efficiënte rechtsbedeling, streeft ernaar de praktijkuitoefening te bevorderen en wil algemeen overleg plegen over alle onderwerpen die de advocatuur en de rechtzoekenden aanbelangen.

De Orde van Vlaamse Balies communiceert over haar beleid en werking via de elektronische nieuwsbrief “Orde Express” en via haar tijdschrift “Ad Rem”. Voor verdere informatie kan men haar website raadplegen⁵⁴.

---

⁵³ samenstelling 2006-2008.

⁵⁴ www.advocaat.be

HOOFDSTUK VI. DE CCBE

De CCBE⁵⁵ werd in 1960 opgericht op initiatief van de U.I.A.⁵⁶. De CCBE heeft de vorm aangenomen van een VZW naar Belgisch recht. Als organisatie vertegenwoordigt zij de Europese advocatuur - circa 700.000 advocaten - en is zij als dusdanig erkend door de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte. Zij treedt ook op als raadgevend orgaan in de schoot van de Raad van Europa.

Zij is tevens vertegenwoordigd via een Permanente Delegatie bij het Hof van Justitie en de Rechtbank van Eerste Aanleg van de Europese Gemeenschap.

De organisatie bestaat uit 31 delegaties, zijnde de 27 lidstaten van de Europese Unie, Zwitserland en de drie leden van de Europese Economische Ruimte, zijnde Noorwegen, Lichtenstein en IJsland Deze effectieve leden worden aangeduid door de Orde van de lidstaten. Voor België zijn dat de Orde van Vlaamse Balies en de Ordre des Barreaux francophones et germanophone.

Naast de effectieve leden telt de CCBE ook heel wat waarnemende leden. Zowel de effectieve als de waarnemende leden hebben de verplichting de statuten van de CCBE te onderschrijven en de Deontologische Code van de CCBE te aanvaarden.

De CCBE heeft als doelstellingen:

- de balies te vertegenwoordigen in aangelegenheden van algemeen belang met betrekking tot de uitoefening van het beroep van advocaat, het respect voor de rechtstaat, de goede werking van de justitie en de belangrijke ontwikkelingen in het recht, zowel op Europees als op internationaal vlak;
- te fungeren als raadgevend orgaan en tussenpersoon voor haar leden in alle grensoverschrijdende aangelegenheden met betrekking tot de hoger vermelde materies;
- op te komen voor het respect van de rechtstaat, de mensenrechten, de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden, met inbegrip van de toegang tot justitie, de bescherming van de cliënt en de vrijwaring van de democratische waarden.

De CCBE heeft zich vooral bezig gehouden met de harmonisatie van de regels van de deontologie. Op 19 mei 2006 heeft de CCBE een nieuwe deontologische code aangenomen. Deze code werd bij beslissing van 31 januari 2007 van de algemene vergadering van de Orde van Vlaamse Balies van toepassing verklaard op de Vlaamse advocaten in zoverre zij beroepsmatige contacten hebben met buitenlandse advocaten.

---

⁵⁵ Conseil des Barreaux européens

⁵⁶ Union internationale des avocats

Bij de advocaten is de CCBE vooral bekend van het advocatenpasje. De CCBE identiteitskaart werd gecreëerd in 1978. De identiteitskaart wordt door de lokale balies uitgereikt en is noodzakelijk om toegang te hebben tot bijvoorbeeld de gevangenissen. Op de website van de CCBE⁵⁷ kan men terecht voor verdere informatie over de samenstelling en werking van de CCBE.

HOOFDSTUK VII. DE CONFERENTIES VAN DE JONGE BALIE

Aan praktisch alle Belgische balies zijn er *Conferenties van de Jonge Balie* actief. Het zijn feitelijke verenigingen, waarvan de eersten einde 19de eeuw begin 20ste eeuw zijn ontstaan⁵⁸.

De conferenties zijn oorspronkelijk gegroeid vanuit een verlangen om pleitoefeningen te organiseren. De Conferentie te Brussel draagt trouwens nog steeds de naam *Vlaams Pleitgenootschap*.

In Vlaanderen waren de Conferenties actief in de Vlaamse ontvoogdingsstrijd. In Antwerpen, Gent en Brussel werden *Vlaamse Conferenties* opgericht.

Thans organiseren de Conferenties van de Jonge Balie diverse activiteiten, waaronder initiatieven van culturele, sportieve en intellectuele aard.

Een van hun hoofdverantwoordelijkheden is de jaarlijkse of tweejaarlijkse organisatie van de openingsconferentie naar aanleiding van het nieuw gerechtelijk jaar.

Voor de jonge advocaten vormen de activiteiten van de jonge balie een uitstekende gelegenheid om zich aan de balie te integreren.

---

⁵⁷ www.ccbe.org

⁵⁸ J. STEVENS, *o.c.*, p.123-125.